

Пасмор Ю.

Університети на шляху до впровадження відкритої науки: теоретико-практичний контекст

У статті розглянуто нові ролі і впливи відкритої науки (open science), відкритих даних (open data), відкритого доступу (open access) на модернізацію сфери науково-дослідної діяльності в умовах глобальних викликів та цифрової трансформації університетів. Доведено, що визначальною ознакою змін, які відбуваються під впливом модифікації засобів і систем впровадження принципів відкритої науки, є обов'язкове онлайн-представлення отриманих пошуковцями даних, фактів зафіксованих у їх матеріалах досліджень, оскільки це допомагає не тільки набутти, а й ліквідувати існуючий у знаннях зацікавлених осіб розрив, забезпечує прозорість наукових напрацювань. Досвід і новації університетів мають стати ілюстрацією того, як відкрита наука заохочує вчених документувати та публікувати свої здобутки у відкритому доступі для підвищення ефективності дослідницького процесу й дієвості співпраці, що зайвий раз підтвердить суттєвий соціальний вплив практики відкритої науки. У наукових колах ведеться дискусія про те, що у складних умовах воєнного стану, дистанційної роботи посилюється значення впровадження системного підходу при обчисленні основних показників наукової та науково-технічної діяльності в університетах, наголошується на необхідності оновлення Нормативної рамки відкритої науки та метрик оцінювання наукових досліджень з урахуванням принципів відкритої науки. Доведена необхідність стратегії, як для осучаснення системи пріоритетних напрямів у сферах наукової, інноваційної діяльності, управління дослідницькими даними, так і для запровадження певних видозмін процесів розробки й використання ресурсів, програмних інструментів, застосування сервісних заходів, нових механізмів і е-архівів зі збереження і обміну матеріалами фундаментальних наукових досліджень, забезпечення їх доступності для повторного використання на благо суспільного прогресу. Аргументовано, що дослідницька новизна, винаходи, новації і ноу-хау відчутно впливають на розвиток світової науки, освіти, економіки, обороноздатності й суспільства в цілому. Провідна роль і місце університетів полягає в імплементації принципів, кращих практик відкритої науки на основі результатів прогнозно-аналітичних (форсайтних) досліджень, що мають цінність для професійної спільноти та широкого загалу. Успішна реалізація практик і принципів відкритої науки, управління дослідницькими даними в університетах потребує: а) прийняття стратегічних планів, як своєї Agenda покрокових дій; б) обов'язкового формування і використання усього комплексу мережних ресурсів і платформ, бібліометричних сервісів, міжнародних і національних напрацювань; в) побудови сучасної екосистеми науково-дослідної діяльності; д) підтримки національної наукової інфраструктури; е) забезпечення доступності українських досліджень з їх подальшою інтеграцією до світової науки.